

Autorzy:

dr inż. Mariusz Mycek

dr inż. Marek Średniawa

ZARZĄDZANIE SIECIAMI I USŁUGAMI (ZSU)
Network and Service Management

Poziom kształcenia: I stopień

Forma i tryb prowadzenia przedmiotu: stacjonarna

Kierunek studiów: Cyberbezpieczeństwo

Specjalność:

Grupa przedmiotów:

Poziom przedmiotu: podstawowy

Status przedmiotu: obieralny

Język przedmiotu: polski

Semestr nominalny (tylko dla przedmiotów obowiązkowych):

Minimalny numer semestru: 5

Wymagania wstępne, zalecane przedmioty poprzedzające: Sieci i chmury Internetu, Sieci Lokalne i Centra Danych

Limit liczby studentów: 36

Powód zgłoszenia przedmiotu: zmiana programu studiów na kierunku Cyberbezpieczeństwo

Cel przedmiotu:

Celem przedmiotu jest kompleksowe zaprezentowanie problematyki zarządzania sieciami i usługami w zarówno obecnych/tradycyjnych jak i wirtualizowanych systemach sieciowych i usługowych.

Treść kształcenia:

WYKŁADY:

Treść wykładu obejmie następujące zagadnienia:

- Identyfikacja i systematyzacja najważniejszych systemów usługowych (NGN, Common IMS, CDN, EPC, 4G/5G, MVNO/MVNE, systemy M2M i IoT), technik sieciowych (sieci segmentów dostępowego i rdzeniowego) i technik wirtualizacji (wirtualizacja sprzętu, SDN, NFV, Cloud Computing, orkiestracja sieci i usług).
- Zasady funkcjonowania rynku CSP/ICT (BSA, Triple-Play). Model funkcjonowania firm CSP (zarys modelu procesowego TOM e-TOM), Cykl życia zasobów (planowanie, projektowanie, wdrażanie, eksploatacja, wycofywanie), warstwy zarządzania (elementami sieci, sieciami, usługami) i obszary funkcjonalne zarządzania FCAPS.
- Biznesowe aspekty zarządzania. Koncepcja SLA. Twarde i miękkie kryteria jakości. Ilustracja pojęć QoS / QoE na wybranych przykładach. Ewolucja usług hurtowych BSA, LLU w kontekście migracji do sieci ALL-IP. Współdzielenie infrastruktury sieciowej i zasobów przez operatorów.
- Składniki definicji interfejsów zarządzania – wymagania funkcjonalne, model informacyjny zasobów, protokół zarządzania. event-driven i policy-based

Wydziałowa Komisja Akredytacji Przedmiotów (WKAP)

management. Typy interfejsów – interfejsy firmowe konsolowe (CLI), interfejsy www, interfejsy standaryzowane.

- Zasady modelowania zarządzanych zasobów – sprzętowych, sieciowych i usługowych. Model informacyjny a model danych. Model sieci G.805/M.3100.
- Standaryzacja SNMP – protokół zarządzania, język modelowania SNMP-SMI, przykładowe zastosowania. Interfejsy NETCONF/RESTconf, język definiowania modeli YANG, opis konfiguracji – notacja YAML.
- Zarządzanie urządzeniami IoT – protokoły MQTT i CoAP. Zasady i podstawowe aplikacje pozwalające na niskopoziomowe konfigurowanie procesu wirtualizacji sprzętu (udostępnianie maszyn wirtualnych). Konfigurowanie węzłów sieci SDN (OpenFlow, OF-Config).
- Budowa i działanie podsystemów systemu zarządzania z uwzględnieniem koncepcji SLA. Systemy inwentaryzacji (sieci, usług, użytkowników). Rozwiązania monitorowania sieci i analityki sieciowej (Kafka, Riemann, Nagios).
- Systemy AAA i systemy bilingowe. Systemy CRM. Systemy EMS/NMS/BMS, centra obsługi sieci (Network Operations Center -- NOC). Systemy work-flow management. Zarządzanie sprzętem klienta. Platforma ETSI M2M.
- Sterowniki sieci SDN, mechanizm Intentów. Orkiestracja zasobów wirtualizowanych (architektura MANO). Systemy pętli sprzężenia zwrotnego orkiestratorów. Zarys systemu OpenStack.
- Standaryzacja TFM Framework – Business Process Framework (e-TOM), Shared Information/Data Model (SID), Application Framework (TAM).
- Notacja BPMN. Podstawowe procesy zarządzania cyklem życia usług/sieci FAB (service fulfillment, service assurance, billing). Realizacja zadań FAB w odniesieniu do wirtualnych usług sieciowych.
- Integracja tradycyjnego systemu zarządzania CSP i systemów orkiestracji (MANO). Specyfikacja struktury sieci i usług wirtualizowanych (język Tosca). Moduł OpenStack Heat.
- Prezentacja wybranych systemów oraz wzorców rozwiązań. Aspekty bezpieczeństwa systemów zarządzania.
- Aspekty bezpieczeństwa w NFV, SDN i Cloud Computing.

ĆWICZENIA: –

LABORATORIA:

Laboratorium (3 ćwiczenia po 4 godziny):

- Wykorzystanie interfejsów CLI i SNMP w zarządzaniu urządzeniami sieci i sieciami.
- Zastosowanie standaryzacji NETCONF/YANG do zarządzania konfiguracją sieci.
- Specyfikacja fragmentu prostego procesu zarządzania (typu service-fulfillment lub service-assurance) z wykorzystaniem notacji BPMN.

PROJEKT:

Projekt obejmuje opracowanie i implementację aplikacji realizującej wskazane zadania zarządzania siecią wykorzystującej północny styk sterownika sieci SDN.

ZAJĘCIA ZINTEGROWANE: –

Treść kształcenia – streszczenie w jęz. angielskim:

The course aims at introducing students to the area of management of networks and services organized over both traditional and virtualized resources. At the beginning, the technological, business and standardization context of the contemporary CSP operation is identified and selected types of management interfaces and low-level tools are reviewed. The review continues with identification of architecture rules for organization of management solutions, i.e., Element/Network Management Systems (EMS/NMS) and their selected component subsystems (network/service inventory, accounting/billing, CRM). Tools and mechanism oriented towards managing virtualized network and service resources are also considered. In the next step the course describes organizational/management processes (related to the Framework standardization) as well as their automatically executed counterparts implemented by virtual resource orchestrating solutions. Finally, the course shows selected pattern network and service management solutions.

Egzamin: nie

Literatura i oprogramowanie:

Literatura:

- J. Doherty, „SDN and NFV Simplified. Visual Guide to Understanding Software Defined Networks and Network Function Virtualization”, Pearsons Education, 2016
- R. Khondoker, „SDN and NFV Security”, Springer, 2018
- J. Donovan, „Building the Network of the Future”, Chapman & Hall, 2017
- W. Stallings, „Fundamentals of Modern Networking SDN, NFV, QoE, IoT, and Cloud”, Pearsons, 2017
- Standaryzacja IETF, TMF.

Wymiar godzinowy zajęć:

W	C	L	P
30	-	15	15

Wymiar w jednostkach ECTS: 5

Przewidywane formy kształcenia i organizacja przedmiotu:

Wykłady z wykorzystaniem prezentacji. Materiały z wykładów udostępnione w formie slajdów. Zajęcia laboratoryjne wykorzystujące infrastrukturę informatyczną ZSUT (w tym systemy instalowane w formie maszyn wirtualnych), oceniane w skali punktowej (łącznie 30% punktów). Możliwe krótkie testy sprawdzające przygotowanie studenta do ćwiczeń laboratoryjnych. Trzy, jednogodzinne, kolokwia w formie testu (40% punktów). Projekt (30% punktów) realizowany z użyciem własnych zasobów obliczeniowych z możliwością korzystania z zasobów zakładowych. Zaliczenie części laboratoryjnej wymagane do zaliczenia przedmiotu. Ocena końcowa na podstawie łącznej punktacji.

Wiedza i umiejętności studenta przychodzącego na przedmiot:

Podstawowa wiedza na temat sieci i usług teleinformatycznych – wymagane poprzedniki w postaci przedmiotów: „Sieci i Chmury Internetu”.

Wydziałowa Komisja Akredytacji Przedmiotów (WKAP)

Liczba godzin pracy studenta związanych z osiągnięciem efektów kształcenia (opis):

1. liczba godzin kontaktowych – 65 godz., w tym:
  - obecność na wykładach: 30 godz.
  - obecność na ćwiczeniach laboratoryjnych: 12 godz. (3x4 godz.)
  - konsultacje przed laboratorium: 3 godz.
  - obecność na zajęciach projektowych: 15 godz.
  - obecność na kolokwiah: 3 godz.
  - konsultacje: 2 godz.
2. praca własna studenta – 65 godz., w tym:
  - analiza literatury, materiałów i przykładów z wykładu: 12 godz.
  - przygotowanie do ćwiczeń lab.: 5 godz.
  - przygotowanie protokołów z ćwiczeń lab.: 3 godz.
  - przygotowanie projektu oraz jego dokumentacji: 20 godz.
  - przygotowanie do kolokwium: 25 godz.

Łączny nakład pracy studenta wynosi 130 godz., co odpowiada 5 pkt. ECTS

Liczba punktów ECTS na zajęciach wymagających bezpośredniego udziału nauczycieli akademickich: 2,5 pkt. ECTS, co odpowiada 65 godz. kontaktowym

Liczba punktów ECTS, którą student uzyskuje w ramach zajęć o charakterze praktycznym: 1.5 pkt. ECTS

Efekty kształcenia:

Efekty kształcenia / uczenia się	Forma zajęć / technika kształcenia	Sposób weryfikacji (oceny)	Odniesienie do efektów uczenia się dla programu
Student, który zaliczył przedmiot:			
WIEDZA			
w01: ma wiedzę w zakresie biznesowych i technicznych uwarunkowań działalności CSP	wykład	kolokwium	W03, W06, W09, W11, W12
w02: ma wiedzę o standaryzacji i organizacjach standaryzacyjnych ważnych z punktu widzenia przedmiotu	wykład	kolokwium	W03, W08
w03: ma wiedzę na temat zasad tworzenia i wzorców modeli sieci i usług	wykład projekt	kolokwium projekt	W03, W05
w04: ma wiedzę o powszechnie stosowanych protokołach (CLI, SNMP, NETCONF) i językach definiowania modeli (SNMP-SMI, YANG) zarządzania	wykład laboratorium	kolokwium laboratorium	W05, W06
w05: ma podstawową wiedzę o narzędziach i rozwiązaniach wykorzystywanych w zarządzaniu urządzeniami i systemami IoT	wykład	kolokwium	W03, W05, W06
w06: ma wiedzę na temat uwarunkowań zarządzania systemami wykorzystującymi zasoby wirtualne i zasad współpracy tradycyjnych systemów zarządzania i orkiestratorów usług	wykład	kolokwium projekt	W03, W05, W06
w07: ma wiedzę na temat architektury i komponentów systemu zarządzania CSP	wykład projekt	kolokwium projekt	W06, W07
w08: zna model TMF-eTOM i podstawy	wykład	kolokwium	

Wydziałowa Komisja Akredytacji Przedmiotów (WKAP)

normalizacji TMF-Frameworkx; rozumie pojęcie procesu biznesowego; zna podstawowe typy procesów (procesy FAB)	laboratorium	laboratorium	W07, W11, W08
w09: ma wiedzę n.t. metod minimalizacji podatności narzędzi i systemów zarządzania na ataki	wykład	kolokwium	W05, W07
W10: ma wiedzę n.t. aspektów biznesowych świadczenia usług, w szczególności zasad funkcjonowania regulowanego rynku usług komunikacji elektronicznej oraz kryteriów jakości i koncepcji SLA	wykład	kolokwium	W03, W08
UMIEJĘTNOŚCI			
u01: potrafi zaprezentować podstawowe uwarunkowania techniczne i biznesowe działalności CSP	wykład	kolokwium projekt	U05, U11, U13
u02: potrafi przedstawić podstawową standaryzację zarządzania (warstwy zarządzania, ewolucja zasobu, obszary FCAPS) z wykorzystaniem przykładów z praktyki CSP	wykład	kolokwium laboratorium	U02, U05
u03: potrafi zinterpretować definicję modelu w notacji SNMP-SMI i wykorzystać ją do odczytania/ modyfikacji stanu zarządzanych zasobów	wykład laboratorium	laboratorium	U07, U08
u04: potrafi wykorzystać interfejs NETCONF w zarządzaniu konfiguracją sieci	wykład laboratorium	kolokwium laboratorium	U02, U07, U08
u05: potrafi zaprezentować specyfikę zarządzania urządzeniami i systemami IoT	wykład	kolokwium	U07
u06: potrafi przedstawić definicje prostego procesu zarządzania w notacji graficznej BMPN	wykład laboratorium	laboratorium	U10
u07: potrafi przedstawić wskazać podobieństwa i różnice pomiędzy działaniem standardowych systemów zarządzania i orkiestratorów usług.	wykład	kolokwium laboratorium	U07
u08: potrafi wskazać podstawowe zasady tworzenia bezpiecznych narzędzi i interfejsów zarządzania	wykład projekt	kolokwium projekt	U02, U08
KOMPETENCJE SPOŁECZNE			
ks01: ma świadomość uwarunkowań społecznych działalności CSP	wykład	kolokwium	KS02, KS04
ks03: ma świadomość konieczności komunikowania się z otoczeniem, także pozazawodowym, w sposób zrozumiały dla odbiorcy	projekt laboratorium	projekt laboratorium	KS05

Uwagi:

Data i podpis autora (kierownika zespołu autorskiego):